

Tarbiya jarayonlarini tashkil qilishda foydalanadigan metodik manbalarimiz yosh avlodni ma'naviy jihatdan yuksak fazilatlar egasi qilib voyaga yetkazishimizda asosiy omildir

Olimjon Odiljanovich Isaqov
Namangan davlat universiteti

Annotatsiya: Tarbiya-tarixiy va ijtimoiy hodisadir. Tarbiya insonlarning faoliyati jarayonida ularning ongi va irodasini o'stirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tarbiya ijtimoiy hodisa bo'lib, insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida o'ziga xos mazmun va amalga oshirish shakliga egadir. Yoshlarga berilayotgan ta'lim tarbiya jarayonlarida biz pedagoglar xar jixatdan bilvosita va bevosita ishtirok etmas ekanmiz o'zimiz ko'zlagan asosiy maqsadga va natijaga erisha olaymiz. Taqdim etilayotgan maqolada esa pedagoglar uchun muhim tavsiyalar va ular amal qilishi foydalanishi zarur bo'lgan manbalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya, pedagogik jarayon, ijtimoiy hodisa, milliy qadryatlar, islom ta'limoti, ajdodlar merosi, ma'naviy barkamol shaxs

Methodological resources used in the organization of educational processes are the main factor in bringing the young generation to adulthood with high moral qualities

Olimjon Odiljanovich Isakov
Namangan State University

Abstract: Education is a historical and social phenomenon. Education serves to develop the consciousness and will of people in the course of their activities. At the same time, education is a social phenomenon and has its own content and form of implementation at different stages of human development. As long as we pedagogues do not directly and indirectly participate in the educational processes given to young people, we will be able to achieve the main goal and result that we are aiming for. The presented article contains important recommendations for pedagogues and the resources they need to use.

Keywords: education, pedagogical process, social phenomenon, national values, Islamic teachings, heritage of ancestors, spiritually mature person

Tarbiya haqida gapirar ekanmiz Shayx Sa'diyning «Guliston» asarida shunday fikrlar keltirilgan edi: «Kimda- kim yoshlikdan tarbiya olmasa, katta bo'lgach, baxtli bo'la olmaydi. Ho'l novdani istagancha bukish mumkin, quruq novdani faqat olovda toblab to'g'rilash mumkin». Tarbiya jarayoni haqidagi bu g'oya avlod-ajdodlarimizdan bizga yetib kelgan buyuk meros bo'lib, u komil insonni voyaga yetkazishda muhim manbalardandir. Tarbiya tug'ilgan kundan boshlanmog'i lozim. Tarbiya-tarixiy va ijtimoiy hodisadir. Tarbiya insonlarning faoliyati jarayonida ularning ongi va irodasini o'stirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tarbiya ijtimoiy hodisa bo'lib, insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida o'ziga xos mazmun va amalga oshirish shakliga egadir.

Tarbiya jarayonida amalga oshiriladigan asosiy metodikalar ham bizga mutafakir allomalarimizdan yetib kelgan. Buyuk allomalarimizdan A.Avloniy tarbiyaning inson hayotida zarurligini nazarda tutib «Tarbiya-hayot yo mamot» deb ta'kidlagan edi. Tarbiyaviy jarayoni ongli, ma'suliyatli faoliyat bo'lib, unda tarbiyachi tarbiyalanuvchilarni komil inson qilib tarbiyalashga har tomonlama ta'sir ko'rsatadi. Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish metodikasi yosh avlodni ma'naviy jihatdan yuksak fazilatlar egasi qilib voyaga yetkazish san'atining qirralari, shakllari hamda bilim, malaka hosil qilish haqida baxs yuritadi. Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish metodikasi milliy ong va istiqloq mafkurasini shakllantirishga xizmat qiladi. Uning maqsad va asosiy vazifalari esa ma'naviy-ma'rifiy tarbiya ishlari rahbarlari, o'qituvchi, tarbiyachilar tarbiyaviy tadbirlarning mazmundorligini ta'minlashda boy milliy va umuminsoniy qadriyatlardan keng foydalanishi, tarbiyaviy ta'sirga ega bo'lgan manbalarni ajrata bilishi, o'quvchilar jamoasining tarbiyalanganlik darajasini o'rganib, unga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish mahoratiga ega bo'lishi, tarbiyaviy tadbirlar uchun metodlarni tanlashi, ko'zlangan maqsadga erishish chora-tadbirlarini ko'ra bilishi, ilg'or tajribalarni kuzatib, tahlil qilishi, undan ijodiy foydalanishi, yangi ilg'or pedagogik texnologiyani joriy etishi, tarbiyaviy tadbirlarni o'quvchilar ruhiyatiga qanchalik ijobiy ta'sir etganini kuzatishi, uni yanada rivojlantirishi, takomillashtirishi, tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirishda o'z bilimni tarkibiy ravishda boyitib borishi lozim.

Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishning uslubiy-metodologik asosi o'tmish xalq og'zaki ijodiyoti va yozma yodgorliklari, xalq arboblari, Markaziy Osiyolik mutafakkir, ma'rifatparvar olim, pedagoglarning boy merosidir. Shu bilan birga, Islom dini va tasavvuf olamiga oid ta'limotlari, Hadis va hadisshunos olimlarning ijodiyoti, g'arb va sharq olimlarining she'rlarini o'qish, tahlil qilish orqali tarbiyaviy ishlarni bolalar qalbiga yetkazishning qonun-qoida, usul va yo'llarini bilish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, mustaqil O'zbekistonda komil inson tarbiyasiga oid ilmiy-metodik, ommaviy adabiyotlar, shuningdek, O'zbekiston birinchi Respublika birinchi prezidenti I.A.Karimovning va O'zbekiston Respublikasi prezidenti

Sh.M.Mirziyoyev bir qator asarlari yosh avlodni tarbiyalashga oid g'oyalar tizimning metodologik asosi bo'lib xizmat qiladi.

Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish metodikasining asosiy manbalari:

- Milliy umuminsoniy qadriyatlar
- Islom ta'limoti
- O'zbek Milliy urf-odatlar
- Donolar o'g'itlari
- O'zbekiston Respublikasining ramzlari:
 - Gerbi
 - Madhiyasi
 - Bayrog'i
 - Konstitutsiyasi

Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilishning sharqona o'ziga xos xususiyatlari va pedagogik ta'sir ko'rsatish usullari mavjud. Tarbiyachilik kasbiga yo'naltirilgan hozirgi zamon texnikasi bilan tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish milliy istiqloq talabiga javob beradigan barkamol insonni tarbiyalashga qaratilgandir.

Barkamollikning birinchi namunasi vatanga muxabbat, vatan tuyg'usi, g'ururi va uni sajdagoh sifatida ardoqlashdir. vatanga muhabbat zaminida insonparvarlik tuyg'usi tarbiyalanadi. buyuk davlat arbobi zahiriddin muhammad bobur: «o'z yurtni qo'yib, hind sari yuzlanmoqni yuzi qaroliq», deb hisoblagan edi. milliy tiklanish kishilarda insonparvarlik, o'zligini anglash tuyg'ularini tarbiyalamoqda. odamlar bir-biriga do'st, mehribon bo'lsalar insonparvarlikdan baynalmilallik va birdamlik kelib chiqadi. o'zbekistonda yashovchi kishilar millati, tili, dini, mazhabidan qat'i nazar, birgalikda o'zbekiston xalqini tashkil etadilar. ular o'zbekistonning ravnaqi uchun xizmat qiladilar. bas, shunday ekan, biz hammamiz bir oilaning farzandlarimiz, bir-birimiz bilan do'stona va totuv yashab, sevimli diyorimizning istiqbolini yarata bormoqdamiz. avlodlarimiz tarixini va ular qoldirgan merosini o'rganish lozim. xalqimiz azaldan mehnatni ulug'lagan. mehnatsevarlik kishilarni eng yaxshi fazilatlaridan biri, deb hisoblangan. kishilar halol mehnat qilib topgan daromadlari hisobiga yashamoqlari va bolalarini boqib katta qilmoqlari lozim. Halol mehnat kishilarni ma'naviy yuksaklikka ko'taradi, inson hayotining tub mohiyatini tashkil etadi. Ma'naviy jihatdan pok va yuksak darajadagi odam ta'madan hazar qiladi, undan nafratlanadi. Haqiqiy saxovat hech qachon biror narsa ta'ma qilmaslikdadir.

Alisher Navoiy yozadi:

Oni saxiy anglagil, ey xushmand,
Kim ani davlat qilibon sarbaland.
Holi agar yaxshidur taboh,
Kimsadan etmas ta'mayi molu joh...

Ma'naviy barkamol insonning yana bir fazilati kattaga hurmat, kichikka shafqatli bo'lish. bu masalada, xususan, ota va onaga bo'lgan izzat alohida o'rin tutadi.

O'zbekistonning buyuk kelajagini yaratuvchi avlodni shakllantirish vazifasini o'z oldimizga qo'yar ekanmiz, buni ibratli timsollar orqali amalga oshirish lozimligini unutmasligimiz kerak. Bunday timsollar badiiy adabiyotda yetarli. Masalan: Alisher Navoiyning Farhod, Shirin, Qays, Layli, Dilorom, Sa'd, Iskandar, Mehrnoz, xalq og'zaki ijodining Alpomish, Barchin, Qorajon, Qaldirg'och, Ravshan kabi qahramonlari, badiiy adabiyotimizning Otabek, Kumush, Anvar, Ra'no, G'ofir, Jamila, Gulnor, Saida singari obrazlari shular jumlasidandir. Bu qahramonlar qalbidagi chin sevgi tuyg'ulari qanchadan-qancha avlod qalbini maftun etgan. Alisher Navoiyning ushbu baytini sizga keltirib o'tamiz:

Bo'lmasa ishq ikki jahon bo'lmasin,
Jahon balki bu jon bo'lmasin.

Demak, baxtning. Jahondagi hayotning chin asosi sevgidir. Sevgi bor joyda yovuzlikning tomiri quriydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ona yurtimiz baxtu iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish-yeng oliy saodatdir, T, 2015 109-bet
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch. –Toshkent: Ma'naviyat, 2008. –B.100– 7 b., 100–101 b,
3. I.A.Karimov. Olohh qalbimizda, yuragimizda. T.O'zbekiston.–2000.12–b. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq.-T.: «Sharq». 1992.
4. Abdullayeva q., Rahmonbekova S. 2-sinfda o'qish darslari. O'qituvchi kitobi. -T.: O'qituvchi, 2004.
5. Abdullayeva q., Yusupova M., Mahmudova M., Mavlonova M. O'qish kitobi. (2-sinflar uchun darslik). -T.: «O'qituvchi». 2001.
6. Kamolova, A., & Ergasheva, G. S. Q. (2022). Yosh avlodni tarbiyalashda xalq pedagogikasini manbalarining o'rganishning o'rganishning ilmiy-nazariy asoslari. Science and Education, 3(12), 590-592.
7. Kamolova, A. O. Q., & Husaynova, S. I. (2023). O'smirlar o'rtasida axloqsizlikni oldini olishda pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari. Science and Education, 4(2), 969-972.